

En verden af grænseoverskridende ideer

Temanummer: Kulturdiplomati

Denne artikel udforsker sammenhængen mellem kunst, kultur, politik og demokratiudvikling. Med udgangspunkt i en serie af kulturbegivenheder med internationale hovednavne afholdt på Det Kgl. Bibliotek bringes en hel række statements i spil, der alle kommenterer på en af vor tids største udfordringer, nemlig klimakrisen. De mange internationale profiler, som alle har optrådt på International Forfatterscene på Det Kgl. Bibliotek, strækker sig lige fra præsident Macron, antropologen Bruno Latour og den amerikanske pop-artist performer Laurie Anderson m.fl. Og de kredser alle om det samme problem: nemlig spørgsmålet om hvorfor de politiske systemer ikke reagerer meget mere drastisk på den lurende klimakatastrofe. Tesen i artiklen er, at politik, kultur og klima er mere forbundne, end man tror. Og det politiske liv og kulturlivet

har mere brug for hinanden, end vi normalt regner med! Demokratiet skaber rammerne for politik og kulturlivet, og den fri debat sætter demokratiet i proces. Derfor kan de store kulturarvsformidlende institutioner gøre en forskel. For her er den fri debat og uafhængige tænkning helt central, og den skal også være urørlig. Her sættes scenen for nye ideer, ny udforskning, nye visioner og kritik af det bestående. Den internationale debat har vi brug for, for alle de største samfundsmæssige udfordringer, vi kæmper med i dag, er fælles. Konklusionen er derfor, at kulturens producenter er de kulturelle strømningers diplomater. Vi i kulturektoren må påtage os et diplomatisk ansvar for at få formidlet ideer og strømninger fra en kultur til en anden.

Jeg står i Dronningesalen i Den Sorte Diamant over for et publikum på 500 studerende, som venter på dagens hovednavn. Han er forsinket. Ud over de mange hundrede unge mennesker, som omstændighederne taget betragtning er meget rolige, er der en del af publikum, som slet ikke er tålmodige. De stresser mig lidt. Det er nemlig EU-kommissærer, danske ministre og folk, der ikke er vant til at vente. Det sænker ikke mit stressniveau, at der rundt i landet også sidder masser af publikum og venter. På 26 folkebiblioteker er folk mødt op for at opleve vores arrangement på live-streaming. Jeg har 50 pressefolk stående i to små pools i hver side af koncertsalen. Og som om det ikke var nok. Både et dansk og et fransk tv-hold, som skal sende direkte til nationalt tv i Danmark og Frankrig. Alle i salen har allerede ventet i halvanden time! – nogle af dem i to timer! Ingen må forlade salen på grund af sikkerhedsforanstaltninger. Og hvem venter vi så på? Den franske præsident Emmanuel Macron! Og hvorfor kommer han ikke? Fordi hans klimaminister, Nicolas Hulot, samme morgen har forladt sin ministerpost i protest mod den manglende indsats for at kæmpe for klimaet og forsvare biodiversiteten i den regering, han selv er en del af. For en ung præsident, som er blevet valgt på at gøre klima til én af sine mærkesager, kræver dette hans opmærksomhed, så han er stadig ikke lettet med flyet fra Paris. Vi andre forstår, vi må vente. Så jeg forsøger så at holde folk hen, imens jeg tænker som en gal på, hvordan dette arrangement nu skal forløbe? Macron har kun accepteret denne ene offentlige

LISE BACH HANSEN

Head of programming
Talks & Literature, Kultur-
afdelingen, Det Kongelige
Bibliotek, lbha@kb.dk

optræden under sit 22 timer lange statsbesøg i Danmark. Han skal mødes med den danske statsminister på Den Sorte Diamants scene, og Elyséepalæet har ladet os forstå, at dén samtale skal handle om Europa – herunder klima!

En kulturbegivenhed med 3.000 på venteliste

Til sidst med et par timers forsinkelse indfandt præsidenten sig. Både de unge studerende, vip'er og presse var tålmodigt blevet siddende i salen, mens de ventede. Måske fordi ingen ville risikere at miste dén plads, de havde fået til en begivenhed, hvor 3.000 stod på venteliste! Præsidentens folk havde udvalgt Det Kgl. Bibliotek til at sætte rammen for det eneste offentlige møde under statsbesøget. Der havde været mange om buddet. Men dét, der gjorde udslaget, var, at vi på biblioteket havde tilbudt ham at fremvise det oprindelige manuskript af Søren Kierkegaards *Enten Eller* og nogle af hans håndskrevne breve! Elysée-palæet slog til. Europæisk kulturarv skulle være grundlag for præsidentens og den danske statsministers samtale på scenen om Europas fremtid.

Jeg har tænkt meget over to ting ved det arrangement: Ét: at klimaministeren Hulot forlod Macron netop dén dag, hvor præsidenten skulle tale om klima og Europa for et ungt publikum. To: at præsidenten ikke fravalgte fremvisningen af Kierkegaards værker, nu hvor både kommisærer og publikum sad og ventede på ham? Måske er det prioriteringen af *Enten Eller*, det verdensberømte filosofiske og poetiske værk, som gjorde størst indtryk på mig. I en dansk politisk kontekst virker det utænkeligt, at man kan vælge at tale med en forskningsbibliotekar om en bog, når hele verden venter. Men i Frankrig er der tradition for, at politikere gør en dyd ud af det, der i vores land bliver opfattet som elitært, nemlig at pege på deres interesse og viden om kunst og litteratur. Faktisk var det også i Frankrig, at Kierkegaards værker blevet genopdaget. I mange år havde han været i glemmebogen, men receptionshistorien fortæller, hvordan han for eksistenstænkningen først i Tyskland, så i Frankrig i løbet af det 20. århundrede blev inspirationsgrundlag for kontinental eksistensfilosofi. I Frankrig var det dagsordenssættende tænkere som Deleuze, Derrida og Lacan, der i løbet af 1900-tallet gav Kierkegaard den betydning, som han har i dag. Psykoanalytikeren Jacques Lacan brugte Kierkegaard som referencpunkt gennem de fleste af sine berømte seminarer. Siden har den verdenskendte slovakiske filosof Slavoj Žižek taget Kierkegaard op på ny og båret ham ind på alverdens universiteter, filosofi- og kulturscener netop i sammenhæng med franske Lacan.

Genopfind vores civilisation!

Da præsidenten havde håndteret både Kierkegaard og klimaminister, gik han endelig ind på scenen og understregede veloplagt: "I en meget omskiftelig verden, der hele tiden ændrer sig, skal vi genopfinde vores civilisation – både politisk og kulturelt". De ord har han sagt mange gange og mange steder. Det lyder flot, men hvad betyder de helt præcist? For mig virkede det, som om de var knyttet direkte til det sammenfald af hændelser og prioriteringer, der var

sket i de kostbare timer under Det Kgl. Biblioteks arrangement. For er politik og kultur, klima og Kierkegaard ikke mere forbundne, end man tror? Og har det politiske liv og kulturlivet ikke meget mere brug for hinanden, end vi normalt regner med? Det tror jeg! Demokratiet skaber rammerne for politik og kulturlivet, og den fri debat sætter demokratiet i proces.

➤➤ **For er politik og kultur, klima og Kierkegaard ikke mere forbundne, end man tror? Og har det politiske liv og kulturlivet ikke meget mere brug for hinanden, end vi normalt regner med? Det tror jeg! Demokratiet skaber rammerne for politik og kulturlivet, og den fri debat sætter demokratiet i proces.**

Kort tid før præsidentens besøg i Det Kgl. Bibliotek havde vi besøg af én af verdens mest anerkendte diplomatiske aktører, nemlig Laurent Fabius. Forhandlingslederen fra det historiske FN- topmøde i Paris 2015, hvor hele verden forpligtede sig på en fælles aftale om at reducere temperaturstigningerne. Fabius kom til Det Kgl. Bibliotek som del af det store internationale projekt, *Arctic Imagination*, som var initieret af Det Kgl. Bibliotek, men som involverede nationalbiblioteker i både Stockholm, Oslo, Nuuk, New York Public Library samt Danmarks Generalkonsulat i New York. Præmissen i det transatlantiske kulturudvekslingsprojekt var at skabe en visionær brainstorming, hvor kunstnere, forskere, tænkere og forfattere gav deres bud på, hvad vi stiller op, når isen i Arktis forsvinder.

På Den Sorte Diamants scene, hvor Laurent Fabius var i samtale med Arktis-eksperten Martin Breum, blev han bedt om at forholde sig til en stor kunstinstitution, som blev skabt til COP21-mødet og placeret på Pantheon-pladsen midt i Paris. Nemlig Olafur Eliassons og Minik Rosings *Ice Watch*. Værket bestod af en klokkeformet cirkel af isblokke, der langsomt smeltede væk, alt imens FN-aftalen blev behandlet af de internationale forhandlere. Fabius fortalte, hvordan han havde oplevet kunstværket med de smeltende isblokke: ”Vi husker alle det kunstværk, fordi det var meget, meget kraftfuldt. Det viste os alle sammen de direkte konsekvenser”. Olafur Eliasson selv sagde under sit eget arrangement i Den Sorte Diamant: ”Vi ønskede at påvirke de parisiske borgere til på fire sekunder at forstå, hvad FN havde brugt 400 sider på at beskrive i den rapport, der var udgangspunktet for klimatopmødet”. Derpå viste han et stort foto af en person, der læner sig ind mod en af de 12 enorme isblokke og krammer den med stor ømhed: ”Her har vi en ice-hugger!”, sagde Eliasson. ”Isen er så ufattelig smuk og rørende at se på, at de fleste folk får en pludselig trang til at omfavne den”. Noget tyder på, at kunstværkets umisforståelige budskab fik tag i pariserne. Og måske fik værket, som Fabius påstod, også tag i de mange FN-delegerede og folkevalgte politikere, som på tværs af kontinenter kom til enighed om at forpligte sig på en fælles aftale om at nedbringe CO2-udslippet.

Skæbnens ironi ville dog, at præcis dén dag Fabius var på scenen i Den Sorte Diamant, ca. halvandet år efter hans berømte diplomatiske klimatopmøde-bedrift, meddelte den amerikanske præsident Trump, at USA ville træde ud af klimaaftalen. Fabius blev derfor mødt af en storm af pressefolk i Den Sorte Diamant, der ønskede en kommentar. Fabius' lakoniske kommentar til pressen den dag var: "Jeg er ikke overrasket. Sådan er politik". Ja, Fabius havde desværre ret, men som den tjekkiske præsident Vaclav Havel engang konstaterede: "Jo mindre vor tid fremmer politikere, som giver sig af med langsigtet tænkning, jo mere behøver vi netop sådanne politikere".

Dette foregik alt sammen i 2017 og 18. I over to år flyttede samtalerne i *Arctic Imagination* sig ikke blot rundt fra Nationalbibliotek til Nationalbibliotek, fra land til land, fra Stockholm, Oslo, København, Nuuk og New York, men de skiftede også deltagere undervejs. Kunstnere, tænkere, politikere og forfattere forsøgte at svare på spørgsmålet: Hvad sker der, når isen i Arktis forsvinder? Og imens projektet fandt sted, så vi det ske. Et stort containerskib bevægede sig for første gang nogensinde stille og roligt igennem Nordøstpassagen fra Kina, nord om Rusland til Europa. Der var for første gang fri passage. Isen var svundet ind.

"Lider vi af undergangsudmattelse?", spurgte en britisk forfatter

Det var en forfatter fra Storbritannien, der under sin talk i Den Sorte Diamant skabte det mest rammende billede af det faretruende i situationen. Nemlig historikeren David Runciman. Han sagde, at hvis man forestillede sig, at en fremtidsperson, der hørte til 100 år fremme i tiden, ville være gæst i vores tid og se, med hvilken langsomhed vi agerede i forhold til den forsvindende is, så ville han skribe os ind i ansigtet af sine lungers fulde kraft, at vi skulle handle nu! Runciman hævdede over for publikummet i Dronningesalen: "Vi lider af en undergangsudmattelse". Vi er blevet hærdede over for advarsler, og vi handler ikke, som man normalt ville gøre med udsigt til en katastrofe.

Den britiske historiker pointerede også, at det ikke nødvendigvis er politikerne fejl, men de politiske institutioners skyld, fordi de ikke har fornyet sig og derfor ikke er i stand til at sætte rammer, inden for hvilke man kan reagere hurtigt og effektivt nok på den klimakatastrofe, som alle ved nærmer sig. Runciman sagde, at den måde, vi bedriver politik på, ikke har ændret sig væsentligt de seneste 50-100 år. Den har overlevet fire kæmpe katastrofer: 1. verdenskrig, Depressionen i 30'erne, 2. verdenskrig og Den kolde krig. Siden er der jo kommet en pandemi til, hvilket blot understreger det foruroligende ved, at demokratiet ikke har tilpasset sig en moderne virkelighed. Vore demokratiske institutioner er åbenlyst ikke i stand til at håndtere en økologisk katastrofe.

Men hvad er det med vores demokrati, som halter bag efter? Hvorfor virker vores politiske system i nationalstaterne så håbløst forældet, at klimaministre, som Nicolas Hulot, der brænder for sagen, forlader deres poster i frustration. David Runciman forklarede sit danske publikum, at i England er de politiske

institutioner de samme, som de var i 1930'erne, hvor britisk demokrati jo for alvor var truet. Det samme gælder USA, mente han. De to samfund har endda de samme politiske partier stadigvæk. Republikanere mod Demokrater. Konservative mod Labour. Men ikke bare ser politik ud som dengang, politikerne lyder også alt for tit på samme måde som deres kolleger på den tid. Problemet er bare ifølge Runciman, at alt andet i samfundet IKKE er det samme. Runciman sagde til sit danske publikum, at de skulle prøve at forestille sig, at en person fra 1930'ernes Danmark, Frankrig, England eller USA skulle præsenteres for vores virkelighed. Hvis man f.eks. kunne vise en kvinde fra 1935 aktuel britisk politik, ville hun sige: "A-ha jeg ser jo, at I har politikere, præcis som vi plejede at have. Den samme politiske retorik, mistænkeliggørelsen af fremmede, racismen." Og så ville hun fortsætte: "Og de politiske institutioner! I har slet ikke ændret dem? The House of Lords!" Og en amerikansk gæst fra 1935 ville udbryde: "The Electoral College! I har simpelthen ikke ændret det? I ved godt, det ikke virker? Det har ikke virket i 200 år – og I har stadig ikke ændret det? Og de politiske partier! De har de samme navne!" Til gengæld ville begge personer sige: "Men, alt andet er komplet forandret. Du godeste, I er så rige! Og I er så gamle! Og I er sunde! Hvad skete der med al fattigdommen og volden? Hvad skete der med den virkelig store risiko for at dø af sygdom? Og så mange kvinder er kommet til magten, og I kæmper for ligestilling i samfundet. I har jo ændret alting, men I ændrede ikke måden at lave politik på?"

Forskellen imellem de vestlige lande i 30'erne og i dag er, at vores samfund er omkring 10 gange rigere. I 1930'ernes Amerika var de socialøkonomiske og demografiske omstændigheder ifølge Runciman sammenlignelige med det 21. århundredes Egypten. Vi er 10 gange rigere, vi er meget ældre, der er meget mere ligestilling mellem kønnene, og vi er de bedst uddannede samfund. Men hvorfor har vi ikke justeret vores demokratiske institutioner i langt højere grad? Bliver vi nødt til at ændre vores politiske system, fordi demokratiske politikere i princippet ikke kan tænke længere end til det næste valg, mens vi over for en klimakatastrofe arbejder med tidslinjer på 20-30 år? Er det det politiske system, der afholder politikerne fra at gribe til handling i den hastighed, som hvilken som helst anden katastrofe ville få os til at handle? For under pandemien kunne de folkevalgte, nationale regeringer godt handle hurtigt og lovgive sig frem til den bedst tænkelige beskyttelse mod en ulykke, der stod lige for døren. Men de forældede gamle politiske systemer i nationalstaterne kan ikke handle, når det drejer sig om en katastrofe, der først indtræffer efter, at de siddende folkevalgte politikeres karrierer er forbi. De realpolitiske udfordringer i et system af nationalstater forhindrer det. Nationalstaternes parlamenter virker ikke til at vise vejen. Mange lurepasser og vil være sikre på ikke at gøre mere end højest nødvendigt. Men klimakatastrofen er grænseløs og ved ikke noget om, at verdens indbyggere er delt op i nationaliteter, indrammet af nationale grænseovergange, inden for hvilke politikerne skal vælges.

Den grænseoverskridende tænkning

Det er her de store kulturarvsformidlende institutioner kan gøre en forskel. For her er den fri debat og uafhængige tænkning urørlig, her sættes scenen for nye ideer, ny udforskning, nye visioner og kritik af det bestående. Kulturarven er et produkt af historiske, internationale strømninger og er derfor også det oplagte udgangspunkt for aktuelle internationale debatter i dag. For vi har ikke bare de alt om sig gribende klimaforandringer til fælles med resten af verden, også andre globale problemer som afindustrialisering, pandemier og migrations- og flygtningekrise presser på. Det kræver virkelig forestillingskraft at fremmane en vision for, hvordan vi kommer videre. Det som netop kunsten og kulturlivet kan sætte i gang. I en tid, hvor der ovenikøbet bliver stillet alvorlige spørgsmål ved reel fakta, hvor information bliver politiseret, hvor "fake news" er på alles læber, viser kulturarven og de store samlinger på nationalbibliotekerne sig også at være vigtigere end nogensinde før. Nationalbibliotekerne, der medvirkede i *Arctic Imagination*, havde jo alle gennem tiden indsamlet dokumentation om, hvad naturen har været engang og blev derfor de oplagte scener for at vise de skader, der allerede er sket og for forestillinger om, hvad naturen bliver til i fremtiden. Nordpolens status i dag handler i høj grad om frygten for at miste, hvorimod man kan gå ind på et hvilket som helst af de fem medvirkende biblioteker i Oslo, København, Stockholm, Nuuk eller New York og lynhurtigt finde beviser for, hvordan det i det 19. århundrede var erobringen af området, der gav stedet helt unik status. Både New York Public Library og de nordiske nationalbiblioteker gemmer på utallige beretninger, der viser, at indtil amerikaneren Robert A. Peary hævdede at være nået dertil i 1909, havde et utal af arktiske ekspeditioner forsøgt sig med døden som medpassager. Driften mod at nå derop forekom næsten ubegribelig i forhold til de farer, ekspeditionsmedlemmerne udsatte sig for. Men prestigen og den heltstatus, der fulgte med bare for at udvise modet til at rejse afsted, var en del af drivkraften i at indtage det jomfruelige, men dødsensfarlige land.

Det er her de store kulturarvsformidlende institutioner kan gøre en forskel. For her er den fri debat og uafhængige tænkning urørlig, her sættes scenen for nye ideer, ny udforskning, nye visioner og kritik af det bestående. Kulturarven er et produkt af historiske, internationale strømninger og er derfor også det oplagte udgangspunkt for aktuelle internationale debatter i dag.

"It's all about endings", var den kommentar, som den amerikanske pop-artist og kunstner Laurie Anderson, som kom til København fra down town New York for at medvirke i en samtale med den islandske forfatter SJON, havde, da hun forholdt sig til nogle utrolige billeder fra den svenske André-ekspedition. Over 100 år gamle fotografier, som lå i Det Kungliga Biblioteket i Stockholms arkiver. De utrolige fotos fortæller historien om, hvordan et hold af

svenske eventyrere i 1897 med Salomon August André i spidsen satsede på at nå Nordpolen i luftballon. En fatal ekspedition, hvor alt, der kunne gå galt, også gjorde det. Hvor flere af de opdagelsesrejsende døde rundt om i sneen og isen efter at have forladt den havarerede luftballon – delvist bedøvede af den medbragte morfin. Andre medlemmer forsvandt, måske spist af isbjørne. Fotografierne blev først fundet 33 år efter hændelsen af en norsk ekspedition. Og da Laurie Andersen blev præsenteret for dem, sagde hun: "Nogle mennesker definerer en tragedie som en situation, hvor alle gør, hvad de skal gøre, men alt alligevel går galt; alle implicerede kan se katastrofen komme, men ingen er i stand til at ændre deres opførsel for at forhindre det. Uundgåeligheden er skrækindjagende."

De gamle fotografier af den mærkværdigt malplacerede og havarerede ballon i det uendelige hvide landskab blev enden på langfarten, enden på drømmen om at nå Nordpolen i det eventyrlige luftfartøj, enden på de rejsendes liv. Det fik hende til at sige til SJON: "Folk er begyndt at tale om afslutninger. Verdens ende. De spekulerer over USA's kollaps. Enden på civilisationen og sammenbruddet af sociale strukturer: nedsmeltning, oversvømmelse, tørke; men der er noget om afslutninger på historier, som er næsten umuligt at formulere. Vi er de første mennesker i verdenshistorien, som kan se enden, som kan måle den stigende vandstand, de stigende temperaturer, forestille os vores egen katastrofale endeligt. Der findes ikke noget fortilfælde!"

Laurie Anderson rejste dermed et af de vigtigste spørgsmål under Arctic Imagination, nemlig: Hvordan skal vi gå ind i noget, som vi ikke ved, hvad er, som vi aldrig har oplevet før? Det er det samme spørgsmål, David Runciman stiller. Hvordan skal vi forhindre en potentiel katastrofe, som måske først indtræffer flere generationer frem? Tilbage til billedet af fremtidsmanden, der skriger os ind i hovedet, at vi skal gribe til handling. Og billedet fra Paris af den is-krammende mand. Det er en bevægende gestus. Mennesket, som på en og samme tid omfavner naturen og kunsten.

Kulturdiplomati

Arctic Imagination-samtalerne fortsætter i 2022, nu med Canada som partner under det store kulturudvekslingsprojekt Nordic bridges, initieret af Nordisk Ministerråd. Og her kommer kulturdiplomati ind i billedet. Demokratier rundt i verden er strengt afhængige af, at vi bliver inspireret af hinandens tænkere, kunstnere og meningsdannere for at forstå, at vores fortid og fremtid er fælles. Demokratiet skal være i en skabelsesproces. Det skal hele tiden holdes ajour, justeres, raffineres. Og her er de mange internationale stemmer, vi i kultursektoren konstant forsøger at få til at skabe gennemtræk mellem de nationale grænser, helt essentielle. For at vende tilbage til en stemme fra den franske præsidents hjemland, så sagde Bruno Latour, da han var på scenen i Den Sorte Diamant: "Klimakrisen tvinger os til at gentænke alt! Han refererede fra sin bog *Ned på Jorden*, hvor også han cementerede, at klimatænkningen ikke passer ind i nationalstatens tankesæt. Han tilføjede den dimension, som snart

kan blive en realitet i andre lande, at De Gule Vestes oprør i Frankrig mod brændstofafgifter viste, at sociale uligheder og økologiske spørgsmål hænger sammen. Det er de fattigste, ikke bare i Europa, men over alt, der rammes hårdest af klimakatastroferne. Derfor konkluderer han, at den klassekamp, der i det 19. og det 20. århundrede var af socialøkonomisk karakter, i dag er geosocial! Muligheden for at flytte sig – apropos benzinen – er det, der er på spil. Spørgsmålet om mobilitet er en del af den sociale ulighed. Over for de immobile og underprivilegerede står den geosociale elite: De mobile! Det er den klimatiske ulighed, der i dag skaber et classeskel og dermed en aktivistisk motivation på højde med de gamle socialistiske bevægelses kamp imod økonomisk uretfærdighed. I det politiske landskab i dag har vi altså spektret fra folk, der ændrer kostvaner og livsstil, og andre, der gør oprør mod at ændre livsstil. Dels fordi de ikke har råd til at køre i deres biler, dels fordi de på et helt overordnet geosocialt plan ikke har mulighed for at bosætte sig nye steder, hvis deres hjem rammes af konsekvenserne ved klimaforandringerne.

 Demokratiet skal være i en skabelsesproces. Det skal hele tiden holdes ajour, justeres, raffineres. Og her er de mange internationale stemmer, vi i kultursektoren konstant forsøger at få til at skabe gennemtræk mellem de nationale grænser, helt essentielle.

I Bruno Latours scenarie er nationalstaternes grænser fremover nyttesløse. Dels fordi jorden i sig selv udtrykker et raseri over, at vi lader stå til. Den gør oprør med netop tørke, luftforurening, regn, orkaner, oversvømmelser og 50 garders varme om sommeren i Canada. Et oprør, der ser stort på nationale grænser. Dels fordi vi med sikkerhed ved, at flere og flere også fra de andre kontinenter vil have behov for at finde ny jord at slå sig ned på. De skal jo være et sted. Bruno Latour stod der midt i den europæiske kulturarv på Det Kgl. Bibliotek i København og sagde, at Europa har et særligt ansvar at leve op til: ”Vi europæere startede med at flytte os ud i verden og fordrive andre og indtage deres territorier. Vi europæere stod i spidsen, hvor vi end kom frem i et groft misbrug af jordens ressourcer. Nu kommer så resten af den fattige verden til vores rige del af verden. Men selv her i blandt os er store dele af den socialt dårligst stillede befolkning i oprør”.

En ny renæssance?

En masse spørgsmål melder sig: Befinder Europa sig i en eksistentiel krise om den moderne civilisations retning? Er alle tilhørsforholdene under forvandling? – til nationalstaten, EU, FN; planeten, til verden, til provinserne, jordbunden, havene, det globale marked, til hjemstavnen og traditionerne? Og er det i virkeligheden regionerne og storbyerne, der kan skabe et fællesskab med en fælles international dagsorden? Kan vi agere hurtigere dér på global opvarmning end i nationalstaterne? Er byer og regioner samlet i internationale samarbejder nu de ledende aktører, når det gælder implementering af bære-

dygtige udviklingsmål? Og skal byer og regioner have beføjelse til fuldt ud at spille deres rolle i at opnå overgangen til et kulstofneutralt og bæredygtigt Europa? Er lokale ledere faktisk mere tillidsvækkende, fordi de er tættere på befolkningen og mere effektive til at drive innovation? Demokratiets rødder er jo, hvis det skal være helt rigtigt, heller ikke grundlagt i nationalstaterne, men i de europæiske byer. Og hvilke byer! Europa er et øhav af overdådige byer. Et eneste blik på disse byer, og man forstår godt, hvorfor man overalt sætter sig i bevægelse for at bo der. Kan kultursektorerne motivere en europæisk renaissance? Skal der en genfødsel af det politiske system til, før de store klimakonsekvenser kan håndteres?

Da Macron efter debatten i Det Kgl. Bibliotek med den danske statsminister kom hen og sagde farvel og trykkede mig i hånden, sagde han: ”Sikke et vidunderligt bibliotek. I har jo alt!” Og ja, det er rigtigt. Arkiverne afspejler, at kulturen er arvet fra hele verden, kulturarven er fælles. Selv Danmarks Nationalbibliotek er grænseløs i sine samlinger med Guttenberg-biblen fra Tyskland, håndskrifter på hebraisk og jiddisch, svenske landkort over Norden underskrevet af den svenske konge og så meget mere.

➤ **Alle de største samfundsmæssige udfordringer, vi kæmper med i dag, er fælles. Det er internationale og ikke nationale problemer. Kulturens producenter er i det perspektiv også de kulturelle strømningers diplomater. Vi må påtage os et ansvar for at få formidlet ideer og strømninger fra en kultur til en anden i en højere sags tjeneste. Demokratiets tjeneste!**

Det internationale projekt *Arctic Imagination* fortsætter som sagt i 2022, hvor Det Kgl. Bibliotek nu i samarbejde med partnere i Canada indleder en *Arctic Imagination 2.0*. For spørgsmålene er stadig mange. Hvordan vil det forvandlede landskab ændre vores verdensbillede? Verdenshandlen? Geopolitiske interesser? Vil Island blive et nyt Singapore? Grønland til et nyt landbrugsområde? Hvad sker der med fanger-kulturen? Hvad kommer der frem under isen? På Grønland sandsynligvis noget så upoetisk som radioaktivt affald, som man troede ville ligge indkapslet i is for tid og evighed, men faktisk også en slags mudder, som kan anvendes som gødning i landbrugssammenhæng på det afrikanske kontinent, hvor jorden er for udpint. En pointe som Minik Rosing anførte under sin medvirken i den del af *Arctic Imagination*, der foregik på New York Public Library. På Nordpolen bliver der bare mere og mere vand. Så, præsidenter kommer og går, men nedsmeltningen består. Derfor har vi i kultursektoren et ansvar for at afspejle den fri debat og give så mange vigtige stemmer både fra ud- og indland, taletid. Alle de største samfundsmæssige udfordringer, vi kæmper med i dag, er fælles. Det er internationale og ikke nationale problemer. Kulturens producenter er i det perspektiv også de kulturelle strømningers diplomater. Vi må påtage os et ansvar for at få formidlet ideer og strømninger fra en kultur til en anden i en højere sags tjeneste. Demokratiets tjeneste!

Litteraturliste

- Lassen, Juliane Hartsø & Lise Bach Hansen (Red.) (2018) Arctic Imagination (2019), Det Kgl. Biblioteks forlag.
- Latour, Bruno (2018) Ned på Jorden, hvordan orienterer vi os politisk? Informations Forlag, København.
- Læssøe Stephensen, Barbara og Lise Bach Hansen (2019), Sæt Scenen, Djøf Forlag, København.
- Runciman, David (2018) Sådan ender demokratiet, Informations Forlag, København.
- Uusma, Bea (2013) Expeditionen: min kärlekshistoria, Nordstedts, Stockholm.